

СВІТОВА ФІНАНСОВА КРИЗА: ГЛОБАЛЬНІ ТА ЛОКАЛЬНІ АСПЕКТИ

Світова криза - це всього лише певна ситуація, що має свій початок і свій кінець. Оскільки криза - постійна форма руху, це потрібно враховувати в процесі регулювання розвитку економіки. Зазвичай фінансова криза неминуче переростає в економічну кризу, а це вже принципово інше коло явищ. Дефолт, банківська криза, а потім і банкрутство банків, девальвація валюти і колапс всієї фінансової системи в цілому - це ще тільки початок. Криза економіки це скорочення виробництва, безробіття, падіння рівня життя, зростання злочинності, дефолт по соціальним гарантіям держави, стагфляція тощо.

Постановка проблеми та її актуальність. Глобальні аспекти. Світова фінансова криза 2008-го року - це фінансово-економічна криза, що проявилася у вересні - жовтні 2008 року у формі дуже сильного погіршення основних економічних показників у більшості розвинених країн, і наступна в кінці того ж року глобальна рецесія [5].

Фінансова криза 2008 року характеризується погіршенням головних економічних показників майже у всіх країнах світу. Його попередник, іпотечна криза в Сполучених Штатах Америки, проявився в 2006 році. Тодішня ситуація почалася з зменшення кількості продажу будинків. Потім, вже в 2007 році, ця проблема переросла у кредитну кризу. Кредит на практично будь-який товар міг отримати кожен бажаючий. Надзвичайно багато людей стало користуватися послугою покупок «в розстрочку». Тоді це здавалося вигідною пропозицією. Відсутність контролю над кількістю кредитів призвело до глобалізації проблеми і фінансової кризи. Що потім? Минуло ще трохи часу, і фінансова криза США прийняла глобальний обсяг.

Експерти називають такі причини світової економічної кризи:

- Загальна циклічність розвитку економіки;
- «Перегрів» ринку кредитів, а, отже, іпотечна криза;
- Великі ціни на сировину;
- Втілення в життя ненадійних фінансових методик (зокрема, кредитні дефолтні свопи) [2].

Виникнення кризи пов'язують з наступними факторами:

- дисбаланси міжнародної торгівлі та руху капіталів.
- знецінення долара США протягом 2002-2008 років породило зменшення його використання низкою країн в якості резервної валюти, і навіть спроби переходу на інші валюти в міжнародних розрахунках, що

призвело до виникнення кризових явищ в окремих сферах економіки США, перегріву економік в інших країнах і аномальному ціноутворенню на товарних ринках.

- загальної циклічності економічного розвитку;
- перегрівом кредитного ринку і з'явився його наслідком іпотечної кризи;

а також:

- високими цінами на сировинні товари (у тому числі, нафта);
- перегрівом фондового ринку;

Навесні 2008 року Міжнародний валютний фонд висловив побоювання з приводу «перегріву» економіки Росії. У Казахстані для зняття проблеми перегріву економіки оголошено про скорочення держвитрат для зменшення інфляції. Міністри фінансів Євросоюзу звернули увагу на перегрів економік в країнах Балтії.

Істотним фактором виникнення кредитної кризи в США, на думку ряду експертів, стало широке використання з початку 1990-х років похідних фінансових інструментів, деривативів (англ. derivatives) і прагнення підвищити прибутковість за рахунок збільшення ризиків. При цьому немає аналізу, який би показав, що саме деривативи наблизили кризу, не наступила б криза в будівництві ще раніше, якби деривативи не сприяли розширенню платоспроможного попиту на нерухомість і дорогі товари [5].

Підганяючи всіх під одну мірку у внутрішньо-економічних живленнях, міжнародні організації фактично проігнорували безконтрольний рух капіталу в світових масштабах, надав змогу самому ринкові його регулювати, що він і зробив, і в результаті паніки з Південно-Східної Азії пішло більш як 100 млрд. дол. США.

Головною складовою кризи в цьому регіоні стало падіння довіри інвесторів, для боротьби з якою у МВФ є добре відомі ліки - підвищення відсоткових ставок, що дало шанс непогано заробити світовим фінансовим спекулянтам, які нікім не контрольовані, зрештою своїм масовим виходом зруйнували нестабільність ринка [2].

Банківська система як складова фінансової системи будь-якої країни відіграє вирішальну роль у її економічному розвитку.

Світова фінансова криза найгостріше виявилась у банківській сфері і поставила під загрозу стабільність грошових систем у найрозвиненіших країнах світу. Криза ліквідності банківської системи, масові неповернення позик і скорочення кредитного потенціалу призвели до обмеження платоспроможності попиту та реального виробництва [1].

Для ринкової економіки характерна циклічність економічного руху, що характеризується періодичними злетами й падіннями ринкової кон'юнктури. У сучасній літературі економічний цикли інтерпретується як періодичні зміни підвищуючих і понижуючих тенденцій у виробництві. Економічне зростання змінює спад або рецесія. Сама по собі рецесія економіки явище абсолютно нормальне і закономірне. Однак іноді рецесія виходить з під контролю і непомітно переходить в кризу [3].

Фаза кризи виступає як найбільш складний і суперечливий період у динаміці будь-якої системи, що характеризується порушення сформованої рівноваги. Вона характеризується або переходом системи в якісно новий стан, або її загибеллю й заміною іншою системою. Фаза кризи звичайно визначається як абсолютне скорочення головних циклічних показників - суспільного продукту й промислового виробництва.

Криза викликала важкі соціальні наслідки. Безробіття стало масовим і тривалим. Скорочення попиту на продукти харчування погіршило становище селян і фермерів. Схожа доля чекала дрібних торговців і ремісників. Під загрозою руйнування опинився і середній клас: службовці, лікарі, викладачі.

Криза позначилася і на міжнародних відносинах. Країни заходу, не зумівши знайти способів спільної боротьби з кризою, намагалися перекласти його тяжкість один на одного. Це послабило їх можливість спільно підтримувати світовий порядок [1].

Фінансова криза це цілий комплекс економічних явищ, синдром, основними симптомами якого є - інфляція, наростаюча криза ліквідності, а також курсове падіння або навіть девальвація місцевої валюти.

Безвідповідальна поведінка інвесторів, які брали на себе величезні кредитні борги, з метою "зірвати" величезні прибутки на іпотечі і цінних паперах, а також заставне забезпечення сумнівної якості, стали причинами світової кризи і призвели до створення умов, які не віщують нічого доброго для світової економіки. Прагнення до збагачення небагатьох стає причиною банкрутства всієї світової спільноти, не через ірраціональності позичальника, але головним чином через абсолютно нерегульовану економіку, яка допустила необмежену руйнівну поведінку суспільства.

За іронією долі, фінансові установи, які взяли на себе найбільшого ризику в гонитві за прибутком, але більшість з них виявилися невідповідними і, таким чином, довелося приймати багато компромісів.

Локальні аспекти. Світова фінансова криза ніколи не виникає спонтанно через якісь одні причини - вона зароджується кілька років і є наслідком сукупності ряду економічних причин.

Може здатися що криза виникає локально в одній країні і починає поширюватися по світу - це не так. Минулого разу, як і цього, в першу чергу виявилися зачеплені найрозвиненіші країни світу: США, Канада, Великобританія, Німеччина, Франція, Японія. Тепер сюди додалися Росія з деякими країнами пострадянського простору, а так само тигри та інші хижакі сходу (Китай, Південна Корея).

Криза б'є по взаємозалежній структурі розвинених країн; країни які не входять в цю економічну систему, кризи не переживають. Минулого разу криза ніяк не позначилася на Радянському Союзі, наприклад [2].

Незважаючи на свій глобальний характер, фінансова криза, як в минулий раз, так і цього, має локальне для кожної держави прояв. Індивідуальні так само і тимчасові рамки. Наприклад, в Англії криза була раніше і не так довго як у Франції.

Минулого разу, як і зараз наслідком стає монополізація і націоналізація економік окремих країн

Світова фінансова криза - одна з найсерйозніших проблем, яка хвилює людство з минулого року. Ця біда торкнулася практично кожного з нас. Зменшення прибутку, позбавлення місця роботи, зростання цін, затримка заробітної плати, стипендії, пенсії, безробіття ... Люди просто в паніці! Слово «криза» звучить всюди.

Економічна криза 2008-2009 років на Україні стала наслідком світової фінансової кризи, нарощування негативного зовнішньоторговельного сальдо і зовнішнього боргу, ускладнюючи політичною кризою та кризою споживчого кредитування. У 2009 році згідно аналізу Світового банку економіка України різко погіршилася через негативні умов торгівлі та перепрофілювання потоків капіталу, а найбільший ризик для України представляють фіскальний дисбаланс, викликаний падінням бюджетних доходів, витратні бюджетні зобов'язання та значні фінансові потреби Нафтогазу [6].

Для України світова фінансова криза сприяла виникненню проблем у банківському секторі. З одного боку, українські банки надавали в останні роки великі обсяги кредитних ресурсів не завжди точно і в необхідному обсязі здійснювали контроль за фінансовим станом позичальника, що привело у результаті до величезної кількості неякісних позичальників по всій країні. З іншого боку, в українську банківську систему за останні роки не надходило необхідного обсягу інвестицій у розвиток банківського сектора.

Нині світова фінансова криза впливає на економіку України через:

1. Циклічне уповільнення світової економіки, що в цілому може скоротити попит на експортну продукцію, а отже, експортну виручку та призвести до зменшення надходження державного бюджету, девальвації гривні, зниження заробітної плати тощо.

2. На світових товарних ринках спостерігаються різкі стрибки цін на товари, викликані нестабільністю фінансових і валютних ринків. У разі їх значного падіння виникне проблема суттєвого скорочення торговельного балансу, що суттєво послабить позицію України на міжнародних ринках.

3. Обвал котирувань на світових фондових ринках призвів до різкого падіння акцій вітчизняних компаній.

4. Паніка на фінансових ринках, банкрутство великих інвестиційних банків перекрыли зовнішні фінансові ринки та загрожують труднощами у рефінансуванні зовнішнього боргу вітчизняних банків та корпорацій [4].

Отже, фінансова криза це значні розлади фінансової системи країни, тобто фінансів держави, підприємств і домогосподарств. Причинами фінансової кризи є циклічні кризи перевиробництва, війни, революції, стихійні лиха, докорінна трансформація існуючої моделі соціально-економічного розвитку країни, порушення законів грошового обігу внаслідок непродуманої економічної політики уряду та ін. Формами прояву фінансової кризи є криза платоспроможності, знецінення грошей, різке падіння

валютного курсу національних грошей та їх девальвація, коливання ринкових цін на золото тощо.

Література

1. Все про кризу в світі: за матеріалами аналітиків Юрія Глухова та Олега Медведєва // Економіст. – 2009. - №1. – с. 28-30
2. Швайко Михайло Світова фінансова криза: причини виникнення та шляхи подолання // Журнал європейської економіки. – 2008. № 4. Т.7. – с. 424 – 437
3. Кравченко Ірина Криза та регулювання фінансової системи: уроки та перспективи / І. Кравченко, Г. Багратян // Вісник Національного банку України. – 2009. - № 1.- с. 19-23
4. Шнипко О.С. Інноваційний дефолт України: економіко-технологічний контекст: Монографія / О.С. Шнипко, 2009. – с. 248
5. [http://ru.wikipedia.org/wiki/Мировой_финансовый_кризис_\(2008—2011\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Мировой_финансовый_кризис_(2008—2011))
6. [http://ru.wikipedia.org/wiki/Экономический_кризис_на_Украине_\(2008—2009\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Экономический_кризис_на_Украине_(2008—2009))